

מצחו המנותץ של הלילה

שמונה שירים

מגרמנית: אסף בנרף ועמרי משורר הרים

גיאורג טראקל (1887-1914) היה משורר אוסטרי, מהבולטים שבאקספרסיוניסטים ומהייחודיים שבהם. טראקל גדל בזלצבורג וחינוכו הופקד בידי אומנת, שממנה למד את השפה הצרפתית וכך גם התקרב אל השירה הצרפתית. אחותו גרטה, שהייתה מוזיקאית מחוננת, הייתה קרובה אליו במיוחד, וכפי הנראה היו בין השניים יחסים של גילוי עריות (מוטיב האחות חוזר רבות בשיריו של טראקל). לאחר שנשר מלימודיו בתיכון החל בלימודי רוקחות, שהייתה לייעודו. במקביל, עסק בכתיבה הן של שירה והן של כמה מחזות שכשלו. בווינה, בין תקופות קצרות של שירות בצבא, הכיר כמה אמנים מקומיים והתערה בחוגיהם ואלה עזרו לו לפרסם כמה משיריו. מאוחר יותר, באינסברוק, התוודע לקבוצת אמני אוונגרד שהיו מקושרים לכתב־העת הספרותי הנחשב Der Brenner. לודוויג פון פיקר, עורך העיתון, היה לפטרונו ועודד אותו לפרסם את שיריו, שאכן ראו אור בלייפציג ב־1913. פיקר אף הסב את תשומת לבו של הפילוסוף לודוויג ויטגנשטיין למשורר הצעיר, וזה תמך בו כלכלית בסתר על מנת שיוכל להתמקד ביצירתו. במלחמת העולם הראשונה נשלח טראקל לחזית המזרחית כחובש בצבא האוסטרו־הונגרי. מראות הזוועה של החיילים ההרוגים והפצועים, בעיקר לאחר קרב גרודק, גרמו לו להתקפי דיכאון והוא אף ניסה לשים קץ לחייו, אך כשל. לאחר ניסיון זה נשלח טראקל לבית חולים בקרקוב ושהה תחת השגחה צמודה. משגבר דכאונו כתב לפיקר, והוא המליץ לו ליצור קשר עם ויטגנשטיין. אך כאשר הגיע ויטגנשטיין, טראקל כבר מת ממנת־יתר של קוקאין, במה שנראה כמעשה התאבדות. שירתו של טראקל, שבתחילתה הושפעה מהשירה הסימבוליסטית (ראו למשל את צורותיהם המסורתיות של חלק מהשירים הכלולים במבחר קטן זה), היא במובנים רבים שירתה של המאה העשרים. השירים הכתובים בחרוז החופשי, אך גם אלה המסורתיים יותר, עשויים טורים מפולשים של קרעי תמונות ואפופים כולם חרדה ובעתה, ריקבון ומוות. מלבד מוטיב האחות שנזכר קודם לכן, ראוי לציון במיוחד מוטיב הצבעים, הנוכח בכל שיריו ומזכיר במידה רבה את שיריו של דוד פוגל, בן דורו. שירו האחרון, "גרודק", היה לידוע בשיריו, ובמיוחד מילותיו החותמות: "Die Ungeborenen Enkel" ("הנכדים הבלתי־נולדים" או "הנכדים שלא ייוולדו").

את ארבעת השירים הראשונים במבחר זה תרגם אסף בנרף ואת ארבעת האחרונים – עמרי משורר הרים.

אל הנער אליס

אֵלִיס, כְּשֶׁבִיעַר הַשָּׁחַר קוֹרָא קוֹלוֹ שֶׁל הַקִּיכָלִי,
זוֹהִי שְׁקִיעֶתָּה.
שְׁפִתֶיךָ שׁוֹתוֹת אֶת צֶנֶת מַעֲיֵן-הַצּוֹקִים הַכָּחַל.

מִהֲדֶהָד סִנֵּה קוֹצִים
בְּמִקְוֶם שָׁם עֵינֶיךָ, עֵינֵי יָרֵחַ.
הוּי כְּמִה זָמֵן, אֵלִיס, מֵת אֶתָּה.

חֲדַל, כְּאֲשֶׁר מִצְחֶךָ שׁוֹתֵת חֲרָשׁ
אֲגָדוֹת שֶׁל קֶדֶם
וּפְשָׁרוֹ הָאֶפֶל שֶׁל מַעוֹף הַצִּפָּרִים.

גּוֹפֶךָ הוּא יִקְיִנְתוֹן,
שְׁנֹזִיר בּוֹ טוֹבֵל אֲצַבְעוֹת-שִׁעוֹה.
מְאוּרָה שְׁחֹרָה הִיא שְׁתִּיקָתְנוּ,

אֶךְ אֶתָּה הוֹלֶךְ בְּצַעֲדִים רַכִּים אֶל תוֹךְ הַלֵּילָה
הַתְּלוּי, עָמוּס אֲשִׁכּוֹלוֹת אֲרָגְמָן,
וַיְדִידֶךָ תִּנְיַע בְּתִכְלֵת בֵּיתֶךָ חֲמֹדָה.

לַעֲתִים מְגִיחָה מִתּוֹכָה חִיָּה עֲגָה,
מִרְכִּינָה לְאִטָּה עַפְעָפִים כְּבָדִים.
טַל שְׁחֹר נוֹטֵף עַל רִקּוּתֶיךָ,

אַחֲרוֹן זֶהְבִּי כּוֹכְבִּים שְׁכָבוּ.

שקיעה

לקארל בורומויס היינריך

מֵעַל הַבְּצָה הַלְּבָנָה
פָּרְחוּ צִפְרֵי הַפָּרָא.
בְּעָרֵב נוֹשֵׁב מְכּוֹכְבֵינוּ רוּחַ מִקְפִּיא.

מֵעַל קִבְרֵינוּ
נִרְפֵּן מִצְחוֹ הַמִּנְתֵּץ שֶׁל הַלֵּילָה.
תַּחַת אֲלוֹנִים מִתְנַדְנָדִים אֲנַחְנוּ בְּסִירָה כְּסוּפָה.

מִהֲדֶהָדוֹת תְּמִיד חוֹמוֹת הָעִיר הַלְּבָנוֹת.
תַּחַת קֶשֶׁת קוֹצִים,
הוּ אַחִי, מְטַפְסִים אֲנַחְנוּ – מְחוּגִים עוֹרִים – אֶל חֲצוֹת הַלֵּילָה.

נים

אורורים אתם ארסי החשך,
נים לבן!

גן הזה, המשנה כל כך,
גן עצים מדמדמים,

רוחש עשילילה, נחשים,
עטלפים, עכבישים.

הזר! צלך האבוד

באדם ערב,

שודד אפל

בים המלוח של הצער.

מכים בכנפים עופות לבנים בשולי הלילה

על פני מפלת הפלדה

של הערים.

בלילה

בלילה הזה כבה כחולן של עיני,

הזהב האדם של לבי. הו, כמה שקט בער האור.

מעילך הכחל עטף את השוקע;

פיה האדם חתם את החשך הרע.

מיזוג

צלילים בהירים תוך הנשכ הדליל,
מזמרים את האבל הנדח של היום,
ניחוחות אין-תארים שממלאים אותו כליל
על חיל שלא ידענו יגיעונו לחלום.

כהד רך של עדנה ששקעה תוך ערבים,
וכהגות-הלב ברעים אשר אבדו,
עלזה צונחת בגנים מזה-דורות נעזבים,
אשר בדמי גן-עדן זהר-שמש יקלטו.

בתוך מראה זכה של אשדות מצטללים
עינינו יחזו בזמן המת קם לתחיה
עת מאויינו שמשותת-דם כלים,
יגביהו נפשותינו עדי רחק מרומי-יה.

דרך המיתה, מחדש שוב נתגשם
אלי נבכי העניים, למצולות העדנות,
שבתוכם תמשל האלהות חסרת השם –
ולעד הם משלימים לנו שמשות רעננות.

רקב גני-העדן שחלום פרא
נושב סביב ללב הנלאה, מלא האבל,
ששטה מכל המתק אף ורק זרא,
ודמו שותת למות ברשעות הסבל.

עתה לקצב מחולות כלים יפעם הוא
למנגינות הנקדרות של היאוש,
בעוד זרים של תקות-עבר נבלו
במזבח שמכבר מאל נטוש.

משכרון של בשמים טובים ויין
נותרה בה תסיסה עזה של הבושה –
האתמול בבבואה קמוטת-העין
ועגמת חלין שחורה אותה כותשה.

במבטם המליל יוקדת הערגה
לזה הבית שלעד אין לאתרו.
אותם גזרת גורל שלול מחסד מנהיגה,
שרק תוגה תוכל לרדת לחקרו.

בראש נתיביהם נודדת להקת עבים,
וילווים ברומ מסע עופות שלוח,
עד שעת מעריב היום עקבותיהם כבים,
ועתים צלילי-ברכה תשא הרוח

למחנה המבדד כפוכבים פרושים,
שם שיריהם הרי הערג יאמירו
ויתפחו מתוך קללה וצער מורשים,
שאין זיקי-תקנה רפים אותם יאירו.

דמדומי קיץ

הנה באתר הירק מגץ כוכב
בבית חולים איש את השחר כבר מריח.
קיכלי מפיו קולות עוזה מסתר שיח,
ענבל מנזר נוגן חלום אל המרחב.

בכפר נזקר גלעד גרומ, בודד,
דמדומת על כרי פרחי-שני שותתת.
סביב לגזוזטרה שכבת אור לחה רוטטת,
ונחיל-זבובים בצחן חרש מתנודד.

וילון כסוף אשר לפני חלון מבליע
גפים נשורות, שפתים, שדי-נעם.
מן המגדל פטישה נקשה עולה ברעם
והלכנה תמוג אל תוך חפת-רקיע.

אקורד-חלום שדי רוחף עד לאין מה,
הנזירים בשער כנסייה יופיעו,
אובדים באין-הסוף כה לאטם יפסיעו.
כה בהירה תשגא אל-על פסגה רמה.